

Doru-Claudian Frunzulică

Privite laolaltă, aceste capitole zugrăvesc un tablou complex al unui stat cu un trecut extraordinar, dar cu un viitor incert. Totodată, ne conferă indicii relevante despre problemele cu care se confruntă această națiune și cu care se va lupta și în viitor, încercând să supraviețuiască, să se dezvolte și să asigure securitatea destinului său.

Dr. Robert Kennedy¹

CAPITOLUL 1

AFGANISTANUL, PLACA TURNANTĂ A ASIEI CENTRALE

Repere geografice și istorice, paștunii; Marele Joc; Primul război anglo-afgan; Al doilea război anglo-afgan; Controversata „linie Durand”; Un emir afgan francmason; Noile relații anglo-ruse: de la alianță la rivalitate; Al treilea război anglo-afgan și independența Afganistanului; Primele relații oficiale afgano-sovietice; Afganistanul în timpul și după al Doilea Război Mondial; Proclamarea republicii, lovitura de stat marxistă.

Afganistanul este o țară din Asia Central-sudică, învecinată cu Iranul la vest, Pakistanul la sud și la est, cu Turkmenistanul, Uzbekistanul și Tadjikistanul la nord și cu R.P. Chineză în nord-estul extrem, pe o distanță de 74 km, la capătul coridorului Wakhan. Este o țară fără ieșire la mare, muntoasă (aproximativ 75% din teritoriu), aici aflându-se cea mai mare parte din munții Hindukush, (o extensie spre vest a munților Himalaya), al doilea lanț muntos ca mărime din lume, multe vârfuri depășind 6 000 metri înălțime, cel mai înalt fiind Nowshak, de 7 485 metri.

Afganistanul măsoară aproximativ 1 000 km de la nord la sud și aproximativ 1 300 km de la est la vest și este alcătuit din trei regiuni distincte: câmpiile din nord, reprezentând cea mai importantă regiune agricolă a țării, unde o mare parte a graniței nordice este formată de fluviul Amu Darya, ținutul muntos din centru, inclusiv lanțul Hindukush și platoul sud-vestic ce conține deșertul Rigestan. Din nord-estul munților și până în sud-vestul deșertic, pe o distanță de 1 100 km se întinde râul Helmand (fig. 1a).

Mai mult de patru cincimi din populația țării trăiește în regiunile rurale, în mare parte lângă râuri. Există, de asemenea, un procent semnificativ de populație nomadă. Pe lângă capitala Kabul, situată în est, alte centre urbane

¹Dr. Robert Kennedy, fost director al Centrului European pentru Studii de Securitate G.C. Marshall, comandant adjunct al Colegiului NATO de Apărare, este, în prezent, profesor la Departamentul Relații Internaționale al Georgia Institute of Technology, Atlanta, Georgia, SUA.

majore sunt Herat în vest, Kandahar în sud, Mazār-e-Sharif și Kunduz în nord și Jalalabad în est, aproape de frontiera cu Pakistanul (fig. 2). Aproape toate aceste orașe sunt situate pe o autostradă circulară, care pleacă din Kabul, ajunge la Kandahar în sud, la Herat în vest, apoi spre nord-est, spre Mazār-e-Sharif, de unde se întoarce înapoi spre sud, spre Kabul (fig. 1a). Țara este împărțită în 34 de provincii (fig. 1b).

Podișul sud-vestic este în mare parte nelocuit, majoritatea populației concentrându-se în văile fertile din jurul orașelor Kabul, Jalalabad, Kandahar și Herat (fig. 3).

Țara este situată într-o zonă cu o deosebită importanță geostrategică, ce conectează Orientul Mijlociu cu Asia Centrală și subcontinentul indian.

Afganistanul înseamnă „țara afganilor“, iar denumirea de „țară afgană“ a fost folosită pentru prima oară de englezii din India.

Afganii tipici sunt considerați etnicii paștuni, cei mai vechi locuitori ai țării. Alături de ei trăiesc tadjici, uzbeki, turkmeni, beluci, aimaci, mongoli hazara și alte minorități. Prevalent este grupul paștunilor, care a fost dintotdeauna majoritar, reprezentând astăzi circa 42% din populație. Etnogenetic, paștunii sunt o ramură a iraniienilor din est, ei numărând astăzi peste 43 de milioane de oameni, fapt care-i face cel mai mare grup etnic distinct din întreaga lume (aproximativ 14 milioane în Afganistan, restul în Pakistan). Trăiesc organizați în 60 de triburi, împărțite la rândul lor în 400 de subclanuri. Fără nicio excepție, sunt cu toții musulmani sunniți.

În ciuda a ceea ce se crede despre ei, nu practică o formă fundamentalistă sau agresivă a islamului, marea lor majoritate fiind foarte apropiată de confreriile sufite care împânzesc regiunea. Descendenți direcți din vechii arieni, paștunii au moștenit de la aceștia noblețea înăscută, precum și temperamentul bătaios, ușor inflamabil în situații tensionate.

La fel ca alte populații care au apărut și s-au dezvoltat în zone muntoase, paștunii sunt extrem de reticenți la orice contact cu exteriorul, țin foarte mult la conceptul de onoare personală, prețuiesc loialitatea față de clan, sunt pasionați de arme, pe care le țin tot timpul asupra lor, fiind oricând gata să-și rezolve disputele prin luptă. Confruntările intertribale și cultul răzbunării ridicat la rang de artă întregesc tabloul unei țări în care invadatorii, în trecut, nu au reușit niciodată să unifice toate provinciile afgane într-un singur stat.

Încă din copilărie, războinicul paștun este șlefuit de un mediu ostil, tinerii afgani practicând *buzkashi*, jocul tradițional în care două echipe de călăreți își dispută prin orice mijloace trupul decapitat al unei capre. *Buzkashi* este un joc-luptă deosebit de dur și periculos pentru integritatea fizică a

participanților. Căliți în această formă arhaică de rugby călare, tinerii paștuni nu mai pot fi impresionați așa ușor de durerea și distrugerile omniprezente.

La fel de apreciate sunt și luptele tradiționale de câini, care au fost interzise temporar de regimul taliban, pentru a renaște fulminant după intervenția americană și aliată de după 2001. Paștunii preferă să trăiască în cătune fortificate, cât mai departe de controlul guvernelor afgan și pakistanez. Teritoriile lor tribale sunt așa-numitele „Llaqa Ghair“ – țări fără lege, în traducere directă. Llaqa Ghair se situează de-a lungul unui lanț muntos deosebit de dificil de parcurs, aflat de o parte și de alta a frontierei Afganistanului cu Pakistanul.

Întreaga viață a paștunilor este marcată de respectarea preceptelor și obligațiilor de clan și individuale cuprinse în Paștunwali – severul cod tradițional afgan. Regula de bază a codului de onoare afgan este ospitalitatea, pe locul secund fiind răzbunarea. Ambele concepte sunt obligații sociale de la care nu se va dezice niciun paștun. Nicio insultă, nicio jignire, nicio nedreptate nu scapă nerăzbunată de către un paștun.

Există și o ipoteză incitantă lansată în anul 2010 de cercetătorii de la Institutul Național de Imuno-Hematologie din Mumbai (India), potrivit căreia paștunii ar putea fi descendenți ai evreilor. Potrivit cercetătorilor indieni, paștunii ar putea fi unul dintre cele zece „triburi dispărute ale Israelului“ – de altfel guvernul israelian finanțează acum un studiu genetic pentru a se stabili dacă există vreo legătură între paștuni și evrei. Potrivit lui Navras Aafredi¹, cercetător al „triburilor dispărute ale Israelului“, studiul ar putea avea „repercusiuni moderne majore“ și „ramificații interesante pentru relațiile dintre musulmani și evrei, dar și în plan global“. Există mulți paștuni care au auzit povești despre neamul lor ca fiind „copiii lui Israel“, legenda spunând că ei sunt urmași ai tribului Efraim, alungat din Israel de invazia asirienilor, în jurul anului 700 î.Hr. De asemenea, în zona orașului Herat, la granița dintre Afganistan și Iran au fost descoperite morminte cu inscripții în ebraică, ceea ce ar putea fi o dovadă a existenței unor vechi așezări evreiești în zonă. Însă toate acestea urmează a fi probate, deocamdată rămânând doar niște supoziții.

Numele Afganistan a fost folosit pentru prima oară în 1801, într-un tratat de pace dintre Imperiul Britanic și Persia, referitor la regiunile unde trăiau paștunii. Alte denumiri mai vechi pentru regiunea unde astăzi se află Afganistanul au mai fost Kabulistan, Zabulistan sau, după perși, Khorasan.

¹ Dr. Navras Jaat Aafredi: profesor la Departamentul de Istorie și Civilizație al Universității Gautam Buddha din India, cercetător al relațiilor indo-evreiești și promotor al interacțiunii musulmano-evreiești

Actuala Republică Islamică Afganistan are o suprafață de 647 500 km², cam de 2,7 ori mai mare ca a României, și este o societate multiethnică.

Populația, de aproximativ 28,5 milioane de locuitori este formată, așa cum am arătat, din paștuni (42%), tadjici (27%), hazara (9%), uzbeki (9%), aimaci (4%), turkmeni (3%), beluci (2%) și alții. Peste 99% dintre afgani sunt musulmani, 80–85% fiind sunniți, iar restul șiiți, mai ales în vestul țării, în apropierea graniței cu Iranul (fig.4).

Kabul este capitala Afganistanului și are peste 2 milioane de locuitori, numele orașului provenind de la râul Kabul sau Kabal, o apă curgătoare importantă a țării, de peste 700 km lungime.

Prin amplasarea sa Afganistanul a fost centrul a numeroase culturi, făcându-i pe unii istorici să-l numească „placa turnantă a antichității”.

Printre cei care au ocupat la un moment dat regiunea s-au numărat perșii conduși de Darius cel Mare (522–486 î.Hr.). În anul 328 î.Hr., macedoneanul Alexandru a invadat teritoriul Afganistanului de azi, pe atunci parte a Imperiului Persan, pentru a cuceri Bactriana (în prezent provincia Balkh). Ca o ironie a unui implacabil destin, istoria ținutului aspru, brăzdat de munți și presărat din loc în loc cu petice de verdeață și ochiuri de apă mai albastre decât cerul, a început, în realitate, cu acel zeu al războinicilor antici, marele Alexandru Macedon, cuceritorul Antichității, care nici el nu a reușit să-i supună cu totul pe durii strămoși ai afganilor de astăzi.

Înainte de Sikandar (cum îl numeau pe Alexandru locuitorii Bactriei), istoria ne povestește despre regatele Aranchosia, Bactria, Aria și Ghandara (regat budist situat în zona orașului Kandahar de astăzi, în sudul Afganistanului, acesta nefiind altceva decât numele modern al străvechiului Ghandara).

Aceste regate, aflate sub suveranitatea Imperiului Persan, s-au luptat crâncen între ele până în momentul în care Alexandru le-a cucerit „la pachet”, odată cu împărăția lui Darius. Steaua războiului nu a apus odată cu pacea impusă de macedonean în imperiu, regatele proto-afgane continuând să se lupte atât între ele, cât și contra armatelor satrapilor numiți de Alexandru Macedon. Nici reformele promise de generalul Seleucus, nici includerea lor în imperiul de mai târziu al dinastiei hinduse Maurya nu i-au făcut pe afgani să se liniștească.

De altfel, o civilizație budistă a renăscut la sfârșitul secolului I d.Hr., regii acesteia stăpânind zona Bamiyan din Afganistan până la sfârșitul secolului al X-lea.

Din cele mai vechi timpuri afganii au fost războinici, iar războiul continuu a fost parte a vieții lor. Închiși între munții lor, izolați la intersecția marilor imperii, afganii au fost obligați să fie tot timpul pe picior de război.

După Alexandru Macedon și satrapii săi, zona a fost invadată de sciți, de hunii albi și de turci.

O incursiune arabă în Kandahar, în sud, în 699–700 d.Hr. a adus islamul, care și-a întărit poziția pe măsură ce turcii au obținut controlul asupra Iranului, Afganistanului și unei părți din India. În anul 624 arabii mai invadaseră regiunea, dar islamul impus atunci nu reușise să prindă rădăcini puternice. Ulterior, guvernarea arabă a cedat în fața persanilor, care au controlat zona până la cuceririle făcute de turcii ghaznavizi, în anul 998. Mahmud din Ghazni (998–1030) a consolidat cuceririle predecesorilor săi și a transformat Ghazni într-un important centru cultural, dar și într-o bază militară, de unde lansa în mod frecvent expediții de pradă asupra Indiei. Islamizarea țării a fost desăvârșită de sultanul Mahmud în anul 1021, odată cu consolidarea propriei dinastii. Izvoarele istorice abundă în mărturii despre rezistența eroică a unor afgani în fața culturii și religiei impuse cu orice preț de crudul sultan, până în momentul în care islamul a îmbrăcat haina mistică a sufismului, reușind astfel să cucerească pe majoritatea afganilor.

După dinastia lui Mahmud, care nu a avut viață lungă, numeroși prinți au încercat să câștige controlul asupra diferitelor părți ale Afganistanului, până la invazia mongolilor din 1219, conduși de Genghis-Han. Aceștia au decimat mare parte din populație și au ras de pe fața pământului mai multe orașe, inclusiv Herat, Ghazni și Balkh. După moartea lui Genghis-Han, în anul 1227, mai mulți nobili și căpetenii militare s-au luptat pentru supremație până în secolul al XIV-lea, când unul dintre descendenții săi, Timur Lenk, a alipit Afganistanul la vastul său imperiu. După Timur, pe teritoriile afgane se instaurează hanatul turco-mongol, condus de urmașii acestuia.

Babur, un descendent al lui Timur Lenk și fondatorul dinastiei indiene a mogulilor, a transformat la începutul secolului al XVI-lea Kabulul în capitala principatului afgan.

Timp de aproape 200 de ani mogulii Indiei au condus Afganistanul, fără să-i stăpânească pe afgani cu adevărat. Teritoriul afgan era împărțit în mai multe mici regate, situație care durează până în secolul al XVII-lea. Pe atunci uzbekii stăpâneau nordul, vestul se afla sub ocupația Persiei Safavide, doar regiunile de est și de sud rămăseseră sub controlul unor mici principate paștune.

În anul 1709, Mirnais Hotaki, un lider tribal afgan din tribul ghilzai, se revoltă împotriva conducerii persane safavide și declară regiunea Kandahar regat independent. Urmează mai multe confruntări cu persanii, până în anul 1722, când emirul afgan Mahmud Hotaki învinge armata persană la Gulnabad.

Datorită acestui succes, în 1747 Ahmad Shah Abdali din tribul paștun Durrani, ctitorul Afganistanului de astăzi, cucerește domnia și rămâne în istorie ca Ahmad Shah Durrani.

Durrani a fost ales rege de un consiliu tribal, numit Loya Jirga, după asasinarea ultimului guvernator persan, pe nume Nadir Șah, la Khebusan.

De-a lungul domniei sale, Durrani a unificat clanurile, micile principate și provinciile fragmentate într-un singur regat, cu capitala la Kandahar, în sud. Guvernarea sa se întindea de la Mashad în vest la Kashmir și Delhi în est, și de la fluviul Amu Darya în nord până la Marea Arabiei în sud – actualele Afganistan, Pakistan, provinciile Khorasan și Kohistan din Iran și Delhi din India.

Cu excepția unei perioade de nouă luni, în anul 1929, toți conducătorii Afganistanului, până la lovitură de stat marxistă din 1978, au aparținut confederației tribale paștune Durrani și, după 1818, toți au provenit din clanul Mohammadzai.

Epoca modernă, marcată de revirimentul fără precedent al colonialismului marilor puteri europene, nu a ocolit Afganistanul. Ghinionul istoric al afganilor, dacă se poate spune așa, a fost de a se afla mereu în zona de confluență a marilor imperii. Trebuie adăugată aici poziția strategică a țării, plus rolul de pivot în legendarul „Drum al Mătăsii” și reies clar o parte din motivele pentru care nu a fost și va fi greu să se ajungă curând la pace în Afganistan.

În acel nou context geopolitic al vremii, Imperiul Britanic și Rusia țaristă vedeau în Afganistan un avanpost care, odată stăpânit, devenea cheia spre controlul Asiei.

Marele Joc

Așa începe „Marele Joc”, un termen folosit pentru a descrie strategiile și conflictul dintre cele două imperii, britanic și țarist, pentru supremație în Asia Centrală. Perioada vizată de acest termen, este, la modul general, considerată a fi marcată de Tratatul ruso-persan din anul 1813, până la Convenția anglo-rusă din 1907, cu o resuscitare după revoluția bolșevică din 1917. „Marele Joc” s-a terminat după unii, iar după alții a luat o lungă pauză odată cu alianța dintre URSS și Marea Britanie în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

Termenul „Marele Joc” îi este atribuit lui Albert Conolly (1807–1842), un ofițer englez de intelligence din corpul de cavalerie ușoară din Bengal, în

cadrul Companiei Britanice a Indiei de Est. A fost introdus apoi în limbajul uzual britanic de către scriitorul Rudyard Kipling în romanul său din 1901, *Kim*.

Din perspectiva britanică, expansiunea rusească în Asia Centrală constituia o amenințare la adresa „bijuteriei coroanei” Imperiului Britanic, și anume India. Imperiul Țarist cucerise Caucazul, ținuturile kirgîzilor și turkmenilor, hanatul Khiva și emiratul Buhara și își continua avansul spre India.

Britanicii se temeau de vecinătatea unui asemenea concurent periculos, rușii fiind atrași, la rândul lor, de bogățiile Indiei.

În 1826, un paștun, Dost Mohammad, a reușit să exercite suficient control și influență asupra fraților săi, încât să preia tronul din Kabul, unde s-a autoproclamat emir. Deși britanicii începuseră să-și manifeste interesul pentru Afganistan încă din 1809, prin încheierea unui tratat cu Shuja, fostul conducător, abia odată cu domnia lui Dost Mohammad, primul dintre conducătorii Mohammadzai, au avut loc și primele „mutări” pe ceea ce avea să devină tabla de șah a „Marelui Joc”. Se poate afirma că „Marele Joc” a pus în scenă confruntarea dintre britanici și ruși – ale căror sfere de influență s-au apropiat din ce în ce mai mult, până când s-au întâlnit în Afganistan.

Dost Mohammad a câștigat influență în rândul fraților săi prin folosirea inteligentă a sprijinului acordat de oamenii din tribul mamei sale, Qizilbash, precum și în urma uceniciei militare petrecute alături de frațele său, Fateh Khan. Printre numeroasele probleme cu care se confrunta acesta se număra și încercarea sa de a respinge dominația credincioșilor sikh (din India) asupra teritoriilor paștune de la est de trecătoarea Khyber. După ce a luptat din greu pentru a câștiga controlul și a asigura stabilitatea în domeniile sale din jurul Kabulului, următoarea mare bătălie a emirului avea să fie împotriva sikhilor.

În anul 1834, Dost Mohammad a înfrânt o invazie a fostului domnitor, șahul Shuja, dar absența sa din Kabul le-a oferit războinicilor sikh oportunitatea de a înainta spre vest. Forțele lor, conduse de Ranjit Singh au ocupat Peshawarul (oraș situat acum în vestul Pakistanului), intrând apoi în teritoriile guvernate de Kabul. În 1836, armata lui Dost Mohammad, sub comanda fiului său, Akbar Khan, i-a învins pe războinicii sikh la Jamrud, la 15 km vest de Peshawar. Liderul afgan nu a preluat controlul provinciei Peshawar, ci l-a contactat pe Lordul Auckland, guvernatorul general al Indiei, cerându-i ajutorul în lupta cu războinicii sikh. Prin această scrisoare, de fapt, Dost Mohammad a creat contextul favorabil intervenției britanice în Afganistan.

Între timp, începuse un război civil afgan pentru putere, care a provocat un vacuum în regiunea Hindukush, o zonă de interes pentru britanici, deoarece fusese folosită de nenumărate ori în trecut drept rută pentru invaziile în India. În primele decenii ale secolului al XIX-lea, devenise foarte clar pentru britanici că principala amenințare la adresa intereselor lor în India nu avea să provină din Imperiul Afgan, destul de fragmentat, nici de la persani sau de la francezi, ci de la ruși, care începuseră un avans perseverent spre Asia Centrală.

În același timp, rușii se temeau de ocupația britanică permanentă în Asia Centrală, de vreme ce aceștia se instalaseră deja în nordul Indiei, în provinciile Punjab, Sindh și Kashmir. Britanicii percepeau absorbția Caucazului de către ruși, a teritoriilor kîrgîze și turkmene, dar și a hanatelor Khiva și Buhara, cu o suspiciune la fel de mare, și ca pe o amenințare la adresa intereselor Coroanei britanice în subcontinentul indian.

În plus față de această rivalitate între Imperiul Britanic și Rusia, existau alte motive pentru care englezii se temeau de intențiile țariste. În primul rând, rușii aveau o influență considerabilă la curtea persană, dezvoltând foarte bune relații cu aceasta. Această situație i-a determinat să îi sprijine pe persani în efortul de preluare a provinciei Herat, intrarea istorică spre Afganistan și spre nordul Indiei. În anul 1837, trupele șahului Persiei asediază orașul Herat, situat în vestul Afganistanului. Această acțiune militară a fost sprijinită neoficial de consulatul rus din Teheran. Ofițerul de artilerie britanic Eldred Pottinger, care se afla în Herat, oferă sprijinul său emirului din oraș. Pottinger va primi comanda apărării și va reuși să oprească atacul persan. În același timp, pornește spre Kabul ofițerul rus Vitkevici, pentru a lua legătura cu regele afgan Dost Mohammad. Această acțiune diplomatică avea scopul apropierei Rusiei de Afganistan, lucru de neacceptat de Marea Britanie, care avea deja un reprezentant în Kabul, pe ofițerul englez Alexander Burnes. Problema esențială a conflictului era orașul Peshawar, din regiunea Punjab care se afla sub control britanic, dar revendicat asiduu de afgani. Guvernatorul englez din Calcutta (India) scrie un mesaj usturător lui Dost Mohammad, printre altele solicitându-i regelui afgan să nu se apropie de Imperiul Rus și să renunțe la orice pretenție asupra orașului Peshawar. Aceste condiții fiind considerate inacceptabile, i se cere trimisului britanic Burnes să părăsească Kabulul. În același timp conflictul din Herat se agravează, odată ce comanda armatei persane e preluată de baronul rus Simonici. Ca răspuns, o flotă britanică sosește în Golful Persic, ceea ce duce la rechemarea trimișilor ruși Simonici și Vitkevici la Sankt Petersburg. Ca să tranșeze într-un mod categoric conflictul, Lordul Auckland decide, prin

Manifestul de la Shimla (octombrie 1838) detronarea regelui Dost Mohammad și repunerea pe tron a șahului Shuja.

Primul război anglo-afgan

Pentru ducerea la îndeplinire a acestei hotărâri, în primăvara anului următor (1839) intră în Afganistan o armată formată din 16 500 de soldați englezi și indieni împreună cu 35 000 de însoțitori, care cuceresc, fără a se lovi de o rezistență deosebită, orașele Kandahar și Ghazni, iar la 8 iulie 1839 intră în Kabul. După mai multe ciocniri, la 23 noiembrie 1840, regele afgan Dost Mohammad se predă și este trimis în exil. În anii următori apar dese conflicte între grupări paramilitare afgane și trupele engleze, acestea fiind agravate de nemulțumirile populației, provocate, mai ales, de creșterea impozitelor. Garnizoana engleză suferă pierderi importante și, treptat, pierde controlul asupra regiunii Kabul, unde numărul revoltelor crește foarte mult. În data de 6 ianuarie 1842, începe retragerea trupelor engleze din Afganistan, cu mari pierderi, sub conducerea generalului William George Keith Elphinstone. La Jalalabad, unde se afla o garnizoană britanică, lângă granița cu India, ajunge însă numai un doctor englez, William Brydon, cu câțiva însoțitori. Plecaseră din Kabul 4 500 de soldați (690 britanici, restul indieni) cu 12 000 de însoțitori. În urma unei serii de atacuri ale afganilor între Kabul și Jalalabad, aproape toți au fost uciși. Reacția britanică la această teribilă înfângere va fi trimiterea în Afganistan a două detașamente militare engleze, sub conducerea generalilor George Pollock și Sir John Nottcare, care vor distruge fortăreața Ghazni și numeroase alte așezări afgane. Șahul Shuja va fi prins și ucis, ostaticii englezi – răscumpărați, iar Kabulul – recucerit și pustiit. După această acțiune de pedepsire, englezii ajung la concluzia că ocuparea Afganistanului este prea costisitoare și riscantă. Trupele engleze se retrag apoi în India, iar, după câteva luni de haos, regele Dost Mohammad se întoarce la Kabul unde va domni până la moartea sa.

Urmează, în 1848–1849 al doilea război anglo-sikh, iar eforturile lui Dost Mohammad de a recuceri Peshawarul eșuează definitiv.

În anul 1854, britanicii au reluat dialogul cu Dost Mohammad, pe care îl ignoraseră în anii de după revenirea sa la domnie. Prin Tratatul de la Peshawar din 1855, au fost redeschise relațiile diplomatice între cele două state, a fost declarat respectul reciproc față de integritatea teritorială a Afganistanului și Indiei Britanice, și a fost proclamată, de asemenea, solidaritate reciprocă, respectiv prietenie față de prietenii celuilalt stat și dușmănie față de dușmanii acestuia.